భూమి

డిశంబరు నెల మొదటివారం. మొక్కజొన్న పెరడు జల్లుకొచ్చింది....తడిగట్టకుంటె కర్రలు పీసులు ఇరుకబడతాయి. ఒకవేపు వరికోతల సీజను.... మిరపతోట ముడుత పడుతున్నది. మందు కొట్టకుంటె నోట్లె మన్నే.... ఎటు చూసినా ఊపిరి సలుపనంత పని. సరిగ్గా ఇలాంటి క్లిష్ట సమయంలోనే పిడుగులాంటి వార్త తెలిసింది. మా బావమరిదిని పోలీసులు అరెస్టు చేశారట.

కారణాలు ఏవైనా కనీసం చూసన్నారావాలి. గౌరమ్మ దాదాపు పిచ్చిదైపోయింది. నాకంటేముందే తయారయ్యింది. ఇద్దరంపోతే కోతలు మిగతా పనులన్ని ఎలా వెల్లుతాయి? తరువాత ఇద్దరం నెత్తినోరు కొట్టుకున్నా లాభం లేదు. గొరమ్మను బతిమిలాడి నచ్చచెప్పి నేను బయల్దేరాను.

మా అత్తగారి ఊరు మా ఊరికి ముప్పయి మైళ్ళు. ఇదివరకైతే మా నాన్న కాలినడకన పోయేవాడు. మా స్థితి కొంచెం మెరుగైన తరువాత ఎడ్లబండి మీద కొన్నాళ్ళు వెళ్ళాము. ఎడ్లబండిలో కడుపుల పేగులు నోట్లెకు రావడమటుంచి ఒక్క రోజల్లా నడుకే అయ్యేది.

ఈ మధ్య బస్సు వచ్చింది. ఎడ్లబండి అవస్థ తప్పిందనుకుంటే బస్సు ప్రయాణంలో ఉన్నాయి కష్టాలు.... మొదట అయిదు మైళ్ళు నడిచి బస్సు స్టేజీ చేరుకోవాలి. ఆ తరువాత బస్సు ఎప్పుడువస్తుందో భగవంతుడికే తెలియాలి. ఎదురుచూడగా చూడగా వచ్చిన బస్సు రావడమే ఫికఫికలాడుతూ వస్తుంది. జొన్నచొప్ప బండిలో మెలిగినట్టున్న బస్సులో ఎక్కడం బహుకష్టం. తొక్కిసలాటతో బస్సు ఎక్కామంటే ఒక గండం గడచినట్లే. ఆ తరువాత బస్సు దిగిన తరువాత మళ్ళీ నడువాలి.

ఇలా ఆలోచించుకుంటూ, ఏ వేళకు చేరుకుంటానోనని రంధిపడుతూ మా ఊరి కాలిబాటలో నడుస్తున్నాను. గాలి ఉండీ ఉండి తెరలు తెరలుగా వీస్తున్నది.... గాలి ఊపుకు బాటకు రెండు పక్కలనున్న పొలాల్లోని వరి గొలుసులు రాసుకొని చాలా గమ్మత్తు సప్పుడు వినిపిస్తోంది.... దూరంగా దొరగారి అందురు పోలంలో కూలోల్లు మోతలు మోస్తున్నారు....కోతలయిపోయిన దొయ్యల్లో కొన్నిపశువులు 'బరుకూబరుకున' కొయ్యకాల్లు పీక్క తింటున్నాయి. వాటిని కాసే బింగి చెవుల పోరడు ఏదో పాట పాడుతున్నాడు.... నా నెత్తిమీద తీతువపిట్ట "కిక్కిరీకీ" అనుకుంట పల్టీలు కొడుతున్నది. షావుకారు కల్లంకాడ "తాంత్ర పాపారాయుని" కథ చెప్పుతున్నట్టున్నది. వాని గర్జన ఉండీ ఉండీ వినిపిస్తోంది.... వాని పక్క, వాని భార్యలు కావచ్చు ఇద్దరు "తపుకూ తపుకు" న బుర్రలు కొడుతున్నారు.... దూరంగా దొరగారి వరిమడల్లో పుల్లకోడె పుట్టజిమ్మి రంకెలు వేస్తోంది....

బాట పక్క పొలంలో బుడ్డగోచి పెట్టుకున్నోడు ఎలుక బొక్కలు తవ్వుతూ కూనిరాగం దీస్తున్నాడు.

“పొరుక పోడుగొట్టి
మరి రాళ్ళు రప్పలేరి
బంజేరు దున్నిదోకి
తెల్లజొన్న వేసుకుంటె
ఎవ్వడు వాడెవ్వడు నాది అనేటోడు?
ఎవ్వడు వాడెవ్వడు నా భూమి అనేటోడు?”

నా మనసు చిషక్కుమన్నది.... ఈ పాటలే జనాన్ని చెడగొడుతున్నాయి.... కాకపోతే చూస్తూ చూస్తూ ఊబిల దిగడమెందుకు? దిగి నిండా కూరుకు పోయిన తరువాత పెద్దల తలవడమెందుకు? గాలికంటె వేగంగా ఇప్పుడు ఈ పాటలు చుట్టుకపోతున్నాయి....తలవంచుక పన్జేసుక బతికే కూలీనాలోడు తలలు రిక్కిస్తుండు. సంఘాలు గింగాలు ఊరురా మొలుచుకస్తున్నయ్.... వెనుకటినుండి వొచ్చే వ్యవహారాన్ని ఒక్కదెబ్బతో మారుస్తాననడం ఎవనబ్బతరం.... “ఒరే ఎడ్డిముండకొడుకుల్లాలా గాంధసాంటేడే గంగల కలసిపోయిండంటే?” నన్ను ఎగాడుగా సూసి “గాంధో నైరో మాకేమెరుక సదూకునోనివి బుద్ధిగానెంగ లోనివసుకుంటె బాంచెగాన్ని బాంచెగాని తీర్గనే కాళ్ళకాడ బడుండమంటవ్.... సాలు సాలు....” అని మావూరి మాదుగులంటారు. “తాగినోడు తాళ్ళపన్ను కట్టుకుంటడు. కడుపునొచ్చినోడు ఓమ బుక్కుతడు- మధ్యన నాకేంది? అనుకొని నా పని నేను చూసుకుంటున్నాను. అయినా అంతరాలు ఉండొద్దంటరు దున్నేవనికే భూమి కావాలంటరు. కూలిరేట్లు పెరుగాలంటరు. జీతాలు పెరుగాలంటరు.... వీళ్ళడిగిన వన్ని పెట్టుకుంటు పోతే దొరలకు మిగిలేది చిప్పే.... పెట్టకుంటే మొత్తం పనులు బంద్. కదుపోదంటే పీకులాటే దొరింటిమీదికి దండయాత్రలు. అక్కడ నరంలేని నాలుక నానా విధాలన్నట్టు- “తీసుకున్న దండుగుల కాన్పుండి, వసూలుచేసిన వంతు గొర్రెపిల్లలు” పంచుమని లొల్లి అయిన

డబ్బూ, దస్కం, హోదా, అధికారం అన్నీ గల్గిన దొరలు వీళ్ళ కోర్కెలు తీర్చేటందుకు వాళ్ళేమన్న పిచ్చివాళ్ళా?

మా బావమరిది గాడెందుకు సంఘంలో కలువాలె? కలుస్తే దొరలు చేతులు ముంగటబెట్టుకొని చూసుకుంటూ కూర్చుంటరా? వాళ్ళు చేసేది వాళ్ళు చేశారు.... అధాలతంటే మాటలా! అధాలత్ అంటేనే ఆధాహాలత్ ఖతమన్నమాట. కోర్టుల్లో కేసునామనేశునికాదు ... కేసు తెగది ఇల్లు మిగలదు.... నేను మా గౌరితో గిదేమాటంటే అదీ నిలివెడెత్తు లేసింది దానికేం తెలుసు వ్యవహారమంటే "తొక్క" నూరడమనుకుంటు న్నదేమొ?

క్రిందటినెల తల్లిగారింటికి పోయి వచ్చిన కాన్నుండి దానితోని మాట్లాడవశమైతలేదు- మాటకు కారణాలు తీస్తున్నది.... ఆదే సన్నగా అప్పుడే పాటలు పాడుతున్నది. ఇంకానయం ఇంకోనెల అక్కడే వుంటే అన్నతో కలిసి పోయెదే? తాచెడ్డకోతి వనమెల్ల చెరిచిందని ఊరికెనే అన్నరా? "మా బామ్మర్దిగాడు తనపరిధిలో తనుంటే గిన్ని చిక్కులు వచ్చునా?" అన్నాను ఉండబట్టలేక.

గౌరి ఆ మాటమీద అంతెత్తు ఎగిరిపడి.... 'ఓయబ్బో! మావండి గ్యానవంతునివి తేలినవయ్యో! నీకేగ రెండెకురాల పొలం మూడెకురాల పెరడు లేకుంటే ఎరికయ్యేది. భూమున్నోనికి భూమిలేనోన్ని తిప్పలు నెత్తికెక్కయి. కడుపు కాలినోని కెరుక ఆకలిమంట....సదూకున్నవేమొ శాస్త్రపురండాలు జెప్పుతున్నవ్. నేను చెప్పుకత్త శాస్త్రపురండాలకేంది?'

నాకు భూముండడం నా తప్పా! ఎవరిదన్నా గుంజుకున్ననా? కొంచెం మంచి భాషలో మాట్లాడితేచాలు ముసి ముసి నవ్వి మూతులు పొడుస్తుంది.... గొల్లోనికేమెరుక మొగిలిపువు వాసన.... ఈసారి అది

నవ్వుకుంటే.... నా వేపు చూస్తున్నది....

"ఎవనిభూమి కట్టుకరాలే.... మా అయ్య రెక్కల కట్టం ఎరికేనా'' నేను....

"మాలావు కట్టపడ్డవయ్యో! మీ అయ్య మావోల్లు ఆడికి కూసుండి తింటండ్లా! అయ్యో! గీమురిపెం ఎన్నొద్దులు....మనకొత్తయితిప్పల్లు ...''

చేతులు తిప్పుతూ వెళ్ళిపోయింది. ఇక దానితోని వాదించి లాభం లేదు. నేను ఏది అందామని నోరు తెరిచినా, అది గడగడ ఉపన్యాసం చెప్పుతుంది....

"ఏవూరు మంది పటేలా?'' నా ఆలోచనలో నేను నడుస్తుండగా ఈ మాట వినపడి ఉలిక్కిపడి చుట్టూ చూశాను.

నా పక్కకు బాగా వంగిపోయిన ముసలోడు చేతిలో ఈతపగ్గం. ఆపగ్గం ఒకకొస దున్నపోతు ముగుదాడుకున్నది. ముసలోడు బాగా వంగి పోయివున్నాడు.... అతని చర్మము ముడుతలు పడిపోయి ఊగుతున్నది. బుగ్గమీసాలు, నెత్తికి పాత గుడ్డపేగు చుట్టుకున్నాడు. చేతులు నరాలు తేలి పుల్లల తీరుగ ఉన్నాయి. ముడ్డికి బాగా మాసిపోయిన గుడ్డపేగు అక్కడక్కడ చిరిగి ఉన్నది. అదైనా బాగా పైకి ఎగగట్టి కుడివేపు చెక్కుకున్నాడు.... ఆ గుడ్డపేగులో కాళ్ళు బొక్కలు తేలి పిక్కల దగ్గర వంగి పోయున్నయి. వంగిపోయిన ఎన్నుకు ఏదో కట్టుకున్నాడు. బహుశ రొట్టెలమూట కాబోలు. బొక్కినోరు- నోట్లో పాచిపట్టిన రెండో మూడో పండ్లు-మనిషి ఎప్పటినుండో దరిద్రం, రోగంతోని బాధపడుతున్నట్లుగా అతని వాలకమే చెప్పుతోంది.... కాని గుంటల్లాంటి కండ్లల్లో ఎక్కడో కొండంత ఆశ కనపడుతోంది.... అతని పాదాలు చూశాను.... డొక్కు తోలు చెప్పులకు గుడ్డపేగులు చుట్టబడి ఉన్నాయి. అరిచేతి మందాన కాళ్ళ మీద దుమ్ము పేరుకపోయున్నది. అంటే దూరం నుండే వస్తున్నాడన్నమాట.

ఇద్దరం పక్కపక్కగా నడుస్తున్నాం.... నెత్తిమీద ఎండ చురుక్కుమనిపిస్తోంది.... గాలి చాలా పలుచగా వీస్తున్నది. ముసలయ్య గెంటుతూ ఎడంకాలు దుమ్ములో ఈడుస్తూ నడుస్తున్నాడు.... నాతో సమానంగా నడువలేక పోతున్నాడు. ఒక్కన్ని నడిచేబదులు తోడుంటడు కదా! అని నేను కొంచెం నడక తగ్గించాను.

"ఏవూరు మంది పటేలా" మళ్ళీ అదేమాట. ముసలయ్య నా తెల్లబట్టలు నెత్తికి నూనె దువ్వుకోవడం చూసి అలా అన్నాడు.... నిజానికి నేనుపటేలును కాను, పట్వారినికాను మామూలు రైతును.

ముసలయ్య మళ్ళీ ఊరు పేరడిగిండు.... నేను చెప్పాను.

"తమరి పేరేంది" ముసలయ్య.

"ఆశన్న"

ఆశన్నాశన్న అన్నదమ్ములే
ఆశన్నా ఊశన్నలాలా....
దంచబోయి మిము సాత్తి కొడుకో
ఆశన్నా ఊశన్నలాలా....

ముసలయ్య బొంగురు గొంతుతో పాటెత్తుకున్నాడు. "ఈ మనిషి ఇంకా పాటలెలా పాడగలుగుతున్నాడబ్బా!" అనుకున్నాను. ముసలోడు మొత్తానికి కలుపుగోలు మనిషిలాగే కన్పిస్తున్నాడు.

"మనదేవూరు తాత?" నేనడిగాను ఏటూ తోచక-

ముసలయ్య పాటాపి నన్ను ఎగాదిగా చూసిండు. చూసి ఊరు పేరు చెప్పిండు.

నేను కొంచెం ఉలిక్కిపడ్డాను. మా బావమరిది సంగతటుంచుతే ఆ ఊరిలో ఇటీవల జరిగిన సంఘటనలు తెలిసినవాళ్ళు ఉలిక్కిపడకుండా ఉండలేరు.

"నీ పేరేంది!" నేను.

"గంగన్న-"

మేమిద్దరం మరికొంచెం దూరం నడిచాము. దున్నపోతు ఎండకు అఖర్ కొడుతున్నది. దాని నోటినుండి చొంగ కారుతున్నది మొత్తం దున్నపోతంతా ఊగుతూ నడుస్తున్నది. ఈ మధ్య కాలంలో మా ఇద్దరికి మరికొన్ని పొడిమాటలు నడిచాయి. నన్ను గంగన్న "తమరు-పటేలా" అనడం మానుకున్నాడు. నేను అతననుకున్న "పటేలు" ను కానని గంగన్నకు తెలిసిపోయింది.

"గంగన్నతాత గట్ల దొరింటి మీనికి కట్టగట్టుకొని పోవడం తప్పుకాదా? పాపం, పున్నెం ఇసారంజేయద్దా? ఎనుకటినుంచి సంఘాలు లేకుంటె మనం బతుకలేదా?

గంగన్నతాత ముఖంలో నెత్తురు చిమ్మకొచ్చింది. పెదిమలు కొద్దిగా వనుకుతున్నాయి. ఆ ఉద్రేకంలో అతనేం మాట్లాడలేకపోయాడు.

"వాని దగ్గెర తుపాకున్నది. దొరలు తుపాకుల నెందుకు కొనుక్కొంటరు? గిసొంటి యేల్లలత్తయనే కదా! నాకెరుకలేక డుగుతున్న! అగ్గని తెలిసినప్పుడు దాన్ని ముట్టుకోవడమెందుకు? ముట్టుకుంటె కాలదా?"

"నోరెత్తకు...." గంగన్న అరిచిండు. ఆ అరుపుకు దున్నపోతు బెదిరింది

"జానయ్యా! కిందబడ్డా మీదబడ్డా! గరీబోనిదే తప్పు ఊకె సప్పుడు జెయ్యకుంట మా పల్లెలకు అగ్గిబెడితె ఒడిసిపాయె- గరిబోల్లమంత మారుత్తర మియ్యకుంట సత్తం.... పీడబాత్తది.... గరీబోడు బతికుంటే ఆనికి కడుపుంటది. కడుపుంటె ఆ క లు ం ట ం ది. ఆ క ల యి తే ఆడు తెగబడుతడు.... మేం ఏం జేసినం?

ఎవని కొంపల్ల చొచ్చినం? తాలూకాల మా గరీబోల్లు సభబెడితే సభకు బోయినం ఆడకట్టమో సుఖమో నాలుగు ముచ్చెట్లిన్నంక మాకూ సంఘం బెట్టుకోవాల్ననిపిచ్చింది. సంఘం బెట్టుకున్నం. ఆ మాటకత్తె దొరలకు సంఘాలు లెవ్వా? నే జెప్పుత లెక్కబెట్టు- ఆప్కారోల్ల సంగం- గుత్తెదార్ల సంగం, గూనకంపినీల సంగం, అడ్లగిన్నుల సంగం, మోటార్ల సంగం, అతన్దార్ల సంగం, సప్పంజిల సంగం, ఇంకా పట్నంలేందో సిమ్మం మూతి సంగమట- మేం గట్లనే గరీబోల్ల సంగం రైతుకూలి సంగం బెట్టుకున్నం .... ఇగ ఊరి సక్కలకు కుక్కలకు మొలుదారాలు దెగిపోయేటట్టు కడుపులుబ్బినయ్. దొరోల్లంత కుప్పగూడి, గుజులు గట్టిండ్లు- అయ్యో ఏం జెప్పాలె- మా ఊళ్ళె ఇల్లిల్లుదిర్గి పిల్లా మేకా. ముసలి ముడిగే, ఆడది గీడదని సూడకుంట ఎర్రిలేసిన కుక్కలోలె కనిపిచ్చినోన్నల్ల ముల్లుగుచ్చ సందులేకుంట గొట్టిండ్లు- మా తనువులు పచ్చిపుండ్లయినయి. మా దాండ్ల నలుగురిని గడికె పట్టుకపోయిండ్లు- గడిల మట్లు బాతి కట్టేసిండ్లు- మల్ల అక్కడ దొర గొట్ట వట్టె- మేం జేసిన తప్పేందో ఇక నువ్వు జెప్పు?"

"అక్బార్లల్ల [పేపర్లల్ల] గట్ల రాయలేదే?" నేను....

"ఏం రాసిండ్లు! రాసినోల్లెవలు?"....

అక్బార్ల రాసిందేమిటో నేను చెప్పుకొచ్చాను....

ముసలోడు పండ్లు పట పట గొరికిండు....

"ఆ లంజకొడుకుల ఎవలు రాయిమన్నరు గట్ల?"

"ఆళ్ళు ఒకలు రాయమంటె రాత్తరా?"

"అయితే పీక్కపోయిందేంది? అక్బార్లోల్లు దొరల మనుసులే అయ్యుంటరు...."

"మీ వోల్లను దొర గడిల కట్టేసిందంటవు. అటెనుక ఏమయ్యింది?"

"ఏమయితదో అదయ్యింది? గీ దున్నపోతే ఉన్నది. గీ దీన్ని బంజేరుదొడ్లె కట్టేత్తే నేను ఎనుకులాడబోను? ఇగ మనుషులే బోయినంక ఊళ్లోందరం గిదేం అన్నాయెం దొరా అని అడుగబోయినం....దొంగకు దొంగ యావ - దొరకు దొర యావ - ఆడసుకున్నడు ఈళ్ళంత నా గడీమీనికి ఇజ్జానికే అత్తండ్లనుకున్నడు. గట్ల మేం తలుసుకుంటె ఆడుంటడా! అహఁ నాకెరుకలేకడుగుత ఉండడు. పాపం బరుపూర నిండుకుంటెనేగదా నర్సిమ్మసామి కంభాలనుంచి సెరసెర పలుగ్గొట్టుకోనచ్చి ఇరన్యకసిపుని పేగులు పీకి మెడకేసుకున్నడు. మేం గట్ల గడివనుక పోయినమోలేదో అని తుపాకి మొరిగింది. ఏం జెప్పాలె కొడుకా సిలసిల నెత్తుర్లు గారంగ పచ్చులోలె అటిటు ఉరికినం— నీ బాంచెన్ తుపాకి దెబ్బ కాసుకోను మా వొంటిమీన బట్టపేలిక సుత లేకపాయె - బంగుళా మీన్నుంచి ఒక్క తుపాకిగాదు నీ బాంచెన్ ఆశన్నా రెండు జోడు తుపాకులు - ఎటూ తోసకుంటయిపోయింది.... నెత్తురుగారే తనువులు కొటుకోల్లు మొత్తుకోల్లు - నెత్తురుజూసిన కండ్లల్ల నెత్తుర్లు పొంగినయ్.... గంతట్లకే పోలీసోల్లు మోటర్లచ్చినయ్...."

"లేకపోతే ఎంతమంది సచ్చేటోల్లో...."

"మేమంతా గట్లనే అనుకున్నం. ఆళ్లచ్చి సేసిన పనేంది. పోలీసోల్లు నాయెం సేయరా? కండ్ల ముంగటగింత అన్నేయం జర్గుతంటె ఆళ్ళసేతుల్ల తుపాకులు ఎదురు జబాబు సెప్పయా? అనుకున్నం.... కని నీపేరందన్నవ్. ఆశన్నగాదు, ఆశన్నా! కొడుకా! తుపాకుల కుల మొక్కటే- జాతొక్కటే- నాకనిపిత్తది తుపాకి పుట్టుడే మనసొంటోల్ల కోసం పుట్టిందేమొనని? ఏం జెప్పాలె- కారు దున్నపోతసొంటోడు గింత జరుగుతుంటె మోటర్ల కడుపుల సల్ల కదలకుంట కూకుండి పోసుగిలాసల మొత్తుకోబట్టిండు.

"పెజలాలా! పర్శాంతంగ ఉండాల్నె" ని-

"ఓరినీ...."

"వాని తాడు దొంగ.... ఇగట్లచ్చింది కోపం జనానికి, అరికాలు మంట నెత్తికెక్కింది. ఆడికి ఆసక మాదిగోల్ల సమ్మక్క ఆని మోటర కెదురురికింది.

"ఓ దొరా! నీ బాంచెన్ దొరా! గబంగుల మీని దొరే గరీబోల్లను తుపాకినేసి సంపుతండు దొరా! మేం సప్పుడు జేయకుంటనే ఉన్నం. గ బంగులమీని దొరకు జెప్పుండ్లి దొరా!" ఓ దిక్కు తుపాకి మొరుగు తంటే- ఇంకోదిక్కు ఈడు గదే మొత్తుకుసుడు మొత్తుకోవట్టిండు సెవులు గోసిన కుక్కలె- సమ్మవ్వ ఆని పక్కకురికచ్చి "ఏమాయెనయ్య తుపాకులు సేతుల బట్టుకొని...." దొర తుపాకి కాలుత్తనేవున్నడు. నీ బాంచెన్ ఆశన్నా దానికి ఇగట్లచ్చింది పూనుకం కనుగుడ్లు పెకిలించింది- ఎంటికలిరబోసుకున్నది.... పటపట పండ్లు గొరికింది.

"ఆడిదాన్ని నాకే కండ్లకు నెత్తురత్తంది....తూ(మొగపుటక బుట్టినప్.... నీ సాతగాకుంటె గ తుపాకి నా సేతికియ్యి, నేను జూత్త ఆని సంగతి...."

"ఆడెందుకిత్తడు, ఆడెవలబంటు- ఆడేఇచ్చేటోడయితే దొరోడు ఇంకా కాలుపులెందుకు సాగిత్తడు?...."

నా మనసు మొద్దుబారిపోయింది....

"అయ్యా! అదంటె గట్లయిందనుకున్నం.... అ వెనక తెల్లబట్ట లోల్లు మోటర్ల మీనచ్చిండ్లు- మూర్తినాకుడు మాటలు మాట్లాడిండ్లు- "చొచ చొచ" అన్నరు- "అయ్యో పాపం" అన్నరు.... కలం పుల్ల లతోని తెల్ల కాయితాల మీన ఏందేందో రాసుకున్నరు....మాగ్గావలసింది

గీ మాటలు గావే.... ఊళ్ళె ఎవ్వనికి ఏర్గవోను జాగా లేకుంట మొత్తం భూమంత దొర ముడ్డికిందేసుకొని మమ్ముల కూలోల్ల జేసి మా నెత్తురు పిండుకుంటండు. ఆడు గంతగనం సెల్లిచ్చుకుంటండంటే ఆనికున్నది మాకు లేందేంది? ఎరికయ్యిందా భూమి.... అచ్చినోల్లెవలు భూమి మా పెత్తలే.... ఇచ్చుకాయ కచ్చకాయ మాటలకేందసుకుంటే. మూడోనాడు మల్ల పోలీసోల్లచ్చిండ్లు. ఎందుకనుకున్నవ్ ఆశన్నా! మేం ఆని బంగుల మీనికి ఆన్నిసంపెటందుకు పోయినమంట. ఆడు నిచ్చంగా మా వోల్లను సంపినమాట గంగల కల్సిపోయింది.... మల్ల తన్నుకుంట గుద్దుకుంట ఊళ్ళె పడుసుపోరగండ్లను, దొర ఏలుబెట్టి సూయించి నోన్నల్ల ఎంటబెట్టుకపోయిండ్లు. మల్ల ఊరు మొకం సూడకుంట జేల్లల్ల బెట్టిండ్లు.... వానవ్వల ఓట్లప్పుడు పుచ్చిన కుక్కల తీర్గ తిర్గి ఓట్లేయించుకుని ఏకు మేకయిపోయింది. మా ఓటే గిప్పుడు బాకయింది. కచ్చీర్లు గిచ్చీర్లు అన్నీ ఆళ్లయేనాయే...'' గంగన్నతాత సన్నగా వనుకుతున్నాడు. ఎండిపోయిన ఎదురురొమ్ములో అతని నెత్తురు మరుగుతోంది.

''అన్నాయెమే?''

''అన్నాయెమని అందరంటరు కొడుకా! మా బావలు గీ మాటలకు తీరయి.... ఆ యింక ఏమయిందంటే ఊరుపాడుబడిపోయింది. కాష్నాల గడ్డ తీర్గ ఎవలూ మాట్లాడరు... ఎవడు సవ్వెరుగడు. ముసలి ముతక ఆవోళ్ళు ఏం పనులు జేత్తం? ఉన్న కోంద్రల్ల ఫసల్లు నాశినమయి పోయినయ్. మాకు సేతనయితది గనుకనా! ఆనికి కూలి జేసేటందుకు. సావనస్స సత్తంగని ఆని పనికి బోమనుకున్నం. ఆని పసురాల కాడ పెండ ఏసినోడు లేడు. ఆని ఫసల్లు కోతలు గోసినోడు లేడు.... అయ్యా! ఆ కాష్టాలగడ్డల ఇంకా ఏమున్నదనొ సర్కారు పోలీసోల్ల

దొలిచ్చింది.... ఊళ్ళే "డేరా" వేసుకొన్నరు. దొర కొట్టాలల్ల మకా ములు బెట్టిండ్లు. ఇక ఆళ్ళ దుట్టుతనం నే నేం జెప్పాలె...."

గంగన్న ముఖంలో బాధను నేను చెప్పజాలను....

"అయితే గంగన్నతాత మీ వోళ్ళెవలనన్నా పట్టుకపోయిండ్లా....?"

''మెల్లె గడుగుతనేంది? నా కొడుకుని. అల్లున్ని పట్టుక పోయిండ్లు...."

"నీ కెంతరు కొడుకులు?"

''ఎందరేడిది? ఒక్కడే కొడుకు. ఒక్కతే బిడ్డ- బిడ్డను ఉన్న ఊళ్లనే ఇచ్చిన...."

ఇంకా మైలు దూరం నడిస్తే నేను బస్సు ఎక్కేస్టేజీ వస్తుంది గంగన్న చెప్పిన మాటల్లో నాకెక్కడా తప్పు కనిపించలేదు.... కాని ఎందుకో జనాన్ని సమర్థించలేక పోతున్నాను.

గంగన్నకు జేల్లో ఉన్న కొడుకూ అల్లుడూ మనసులో మెదిలి వుండాలి. అతనేం మాట్లాడకుంట నడుస్తున్నాడు....అడుగులు కోపంగా పడుతున్నాయి.

కాసేపు ఇద్దరం మౌనంగా నడిచాము.... దున్నపోతు ఎండకు చాలా ఆయాసపడుతోంది. ఓ పది నిమిషాలన్నా నీల్ల మడుగులో పండుకోనిది. అది నడిచేస్థితిలో లేదనిపించింది. దాని నోటిగుండా నురుగు వస్తోంది.

''తాతా.... దానికి నీళ్ళన్నా పెట్టరాదు....పాపం ఎండకు అఖరు కొడుతంది."

"నాలుగామెడ బోవాలె- ఇది మడుగు జూసిందంటె మడుగులకు బోతది.... ఇగ దాన్ని లేపవశమా!"

నాలుగామెడంటె దాదాపు మూప్పయి మైళ్ళన్నమాట....ముసలయ్య

ముప్పయి మైళ్ళు నడవాలి....గడుసుపిండమే.

ఇద్దరం కలిసి కాలిబాట ప్రక్కనున్న మడుగులో దున్నపోతుకు నీళ్ళు పెట్టాము. గంగన్న నీళ్లల్లదిగి దాని ఒంటిమీద నీల్లు జల్లిండు....

మళ్ళీ నడక సాగించాడు.

"గంగన్నతాత.... ఊళ్ళె పోలీసోల్లున్నరంటవు- పంటలు నాశినమై పోయినయంటవు - పనులు బందయిపోయినవంటవు.... మల్ల గీ దున్నపోతు నేం జేత్తవే?"

"గిట్లనే ఎల్లకాల ముంటదంటవా?"

"ఆళ్ళు తలుసుకుంటె ఉంటది...."

"మరి మేం తలుసుకోము గదా! మేం బతుకాలంటె బువ్వ గావాలె- బువ్వగావాలంటె దున్నకుంటెట్లయిద్ది?"

"ఎవల భూమి దున్నుతరు?"

"భూమి ఎవలదేంది? గీల్లదని రాసున్నదా? అన్ని భూములు తొలిసినుకు బడ్డంక దున్నుతం...."

అమ్మో ముసలోడు చిన్నోడు గాదు.... ఇంత జరిగినంక కూడా మళ్ళీ భూములే దున్నుతనంటున్నాడు. నాకు కొంచెం గంగన్న పట్టుదలమీద ఈర్ష్యకలిగింది.

"నువ్వు మా దుంతవ్, నిన్ను దున్ననిచ్చెటోడెవడు!"

"ఏం జేత్తరు?"

గంగన్న ముఖంలో తిక్క - మాటల్లో కరుకుదనం-

"ఏం జేస్తరో నేను చెప్పాల్నా? మీవోల్లనేంజేసిండ్లు?"

" జేల్లకు పట్టుకపోతరంటవు - అంతేనా?"

గంగన్న ఆలోచనలో పడ్డాడు - నెత్తిరుమాలు ఊడబీకి భుజం

మీదేసుకున్నడు - నెత్తి బరబర గోక్కున్నడు.... అబ్బ ఇప్పటికి ముసలోని తల తిరుగుడుకు అడ్డుకట్టవేశాననుకున్నాను....

"ఔ ఆశన్నా మనుసులకు జేల్లుంటయి నిజమే-పసురాల కేడన్న జేల్లున్నయా?"

నాకు తెలిసినంతవరకు అలాటి యేమి లేవనుకున్నాను.... టక్కున బందెలదోడ్డి గుర్తుకొచ్చింది.

"బందెల దొడ్లుంటయిగదా!"

"ధుత్తెరి...." భుజంమీది రుమాలు ఝాడిచ్చిండు.

"పసురాలకున్నయన్నవు బందెలదొడ్లు - మరి నాగండ్లకేనన్న జేల్లుంటయా?"

గంగన్న వాలకం నాకు అంతుబట్టడంలేదు....

"అదిగాదు గంగన్నతాతా! నువ్వు! దున్నపోతును కొనుక్కపోతన్నవ్ నిజమే - నాగలిగడ్తవ్ నిజమే - ఏం భాగ్గెం.... ఇంత కట్టపడి నువ్వు నాగలిగడ్తె నిన్ను గొంటబోయి జేల్లదోలుతరు...."

నా కంఠం నాకే వ్యంగ్యంగా వినిపించింది.

"నన్ను బట్టుకపోతే నా బిడ్డా, కోడలు దుంతరు?" ముసలి ముండాకొడుకు అసాధ్యుడే....

"నీ కోడలును బిడ్డను జేల్లకు పట్టుకపోతరు...."

"అయితే మా ముసల్ది నాగలిబడుతది...."

"మీ ముసలిదాన్ని పట్టుకపోతరు...."

"నా మనుమలు దున్నుతరు?"

"నీ మనుమల పట్టుకపోతరు."

"దున్నపోతులే నాగలి దున్నుతయి"

"దున్నపోతుల బండెలదొడ్లె బెడుతరు...."

"నాగలి దానికదే దున్నుతది...."

"నాగలికి కొత్త జేల్లు కట్టిత్తరు...."

"అప్పుడు భూమి సెరసెర సెక్కలయిద్ది.... 'ఇంటన్నవా?' అంతవరదనుక మేం సేతులు ముంగట బెట్టుకొని కూసుంటమా?"

నేను ముసలయ్య ముఖం చూశాను.... కనుగుడ్లు పొడుచు కొచ్చినయ్-నుదురుమీద నరాలుబ్బినయ్.... కండ్లల్లో మంట.... ముసలి గంగయ్యను ఆ స్థితిలో ఎవడూ గెలవడం అసాధ్యమనిపించింది.

నేను బస్సు ఎక్కాల్సిన స్టేజీ వచ్చింది. నేను ఆగిపోయాను.

'గంగన్నతాత నిన్ను గెలవడం ఎవరికి తరంగాదు....' అన్నమాట నా అంతరంగంలో మారుమ్రోగుతోంది.

గంగన్న వెళ్ళిపోతున్నాడు. అతనెంట దున్నపోతు నడుస్తున్నది.... నూర్ల యుద్ధాలు చేసిన పురాణపురుషులు గంగన్న కాలిగోరుకు సాటి రారని నేననుకున్నాను.

నాలాంటివాళ్ళు రావాల్సిన బస్సుకోసం చాలా మంది అక్కడ ఎదురుచూస్తున్నారు.... గంగన్న దేనికోసం ఎదిరిచూడడు.... మేమంతా గంగన్న మార్గంలో నడిస్తే....???